

ORTAÖĞRETİM
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

ÇALIŞMA DEFTERİ

TARİH
10

Ünite

BEYLİKTEN DEVLETE OSMANLI MEDENİYETİ

Konu

- Anadolu'nun Kandilleri
- Osmanlı Devleti'nde Askerî Sınıf

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>

4.
SAYI

ÖN SÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Bu çalışma defterinde öğretim süreçleri içerisinde kazandığınız bilgi ve becerileri kullanmanıza olanak tanıyacak çeşitli düzeylerde ve yapılarda etkinlikler bulunmaktadır. Bu etkinliklerle hem okulda işlemiş olduğunuz konuları tekrar etme hem de akademik gelişiminizi izleme imkânı bulacaksınız. Bu amaçla hazırlanan çalışma defterinde yer alan etkinlikler, bilişsel alan basamaklarını içerecek şekilde yapılandırılmıştır.

Çalışma defterinde boşluk doldurma, eşleştirme, çoktan seçmeli, açık uçlu, kısa cevaplı madde tipi etkinliklerinin yanı sıra bil-bul-çöz, kelime avı ve sudoku gibi içeriklerle keyifli vakit geçirmenizi sağlayan etkinlikler de yer almaktadır. Ayrıca "Hatırlıyor muyum?" bölümüyle akademik açıdan öz değerlendirmenizi yapabilecek ve eksik olduğunuz konuları karekodlar aracılığıyla tekrar etme fırsatı bulacaksınız.

Alanında yetkin uzmanlarca titizlikle hazırlanmış olan bu çalışma defteri ile akademik gelişiminize katkı sunmayı amaçlamaktayız. Bu çalışmanın eğitim hayatınızda olumlu yansımalarını görmek dileğiyle...

Hatırlıyor muyum?

Aşağıdaki bilgileri hatırlayıp hatırlamadığınızı ilgili bölüme işaretleyiniz. Puan durumunuza göre aşağıdaki karekodları okutarak konu eksiklerinizi tamamlayınız.

1

Tasavvuf; genel anlamda kalbin kötülüklerden arındırılıp yaratılanlara karşı güzel davranılması, insanın dünyalık menfaatlerden ve nefsinden uzaklaşarak Allah'ın varlığı ile yetinmesidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

2

Ahmet Yesevî öğretisinin özü, ahlaki hürriyettir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

3

Yesevî' ye göre herhangi bir siyasi ve sosyal hizmet; ahlaki prensiplere, insanı sevmeye, adalete, doğruluğa ve eşitliğe dayanmalıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

4

Mevlânâ Celâleddîn-î Rumî; öğretisinde insanlara iyiliği, alçak gönüllüğü, cömertliği, merhametli ve doğru olmayı öğütlemiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

5

Her türlü sevgisizliğe, kötülüğe, bağnazlığa karşı İslami ve insani ilkeleri şiir ve musiki içinde birleştirip dile getiren Mevlânâ, etkisini yüzyıllarca sürdürmüştür.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

6

Yunus Emre; ırk, din ve dil ayrımı yapmadan tüm insanlığa yönelik öğretiler geliştirmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

7

Yunus'a göre ilimden asıl amaç, insanın kendini tanınması ve olgunlaşmasıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

8

Sevgi temeli üzerine kurulu düşünce dünyasında Yunus, insanı sevme noktasında kalmayıp Allah sevgisine uzanır. Onun tarif ettiği insan Hz. Peygamber'in şahsında temsil edilen insan-ı kâmilidir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

9

Hacı Bektâş-ı Velî; ilhamını Kur'an'dan alarak insana bakar, insana hizmeti en büyük ibadet sayar.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

10

Hacı Bektâş-ı Velî: "İncinsen de incitme.", "Her ne ararsan kendinde ara." sözleri ile bütün insanlığı sevgi, barış ve kardeşliğe çağırmıştır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

11

Haksızlık ve zulüm yapanları ikaz eden Hacı Bektâş-ı Velî, "Bir olalım, iri olalım, diri olalım." diyerek toplumsal dayanışmayı ve yardımlaşmayı kurmaya çalışmıştır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

12

Hacı Bayrâm-ı Velî; "Bilmek istersen seni, can içre ara canı, geç canından bul anı, sen seni bil sen seni." diyerek genellikle nefsin olgunluğunu önemli saymış, olgunluğa erişmek ve kendini tanımak gibi öğretileri dile getirmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

13

Hacı Bayrâm-ı Veli'ye göre insan ancak kendini tanıyarak ve bu düzenin asıl sahibinin emrine kendini adayarak gerçek varlığının şuuruna erer.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

14

Hacı Bayrâm-ı Veli'nin öğretisi, önce Allah'a sonra canlı cansız tüm varlıklara derin bir sevgi duymanın yanı sıra onların hizmetine kendini adanmak şeklindedir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

15

Ahî Evran; toplumun mutluluk ve refahı için bütün sanat dallarının gerekliliğini savunmuş, sanat erbaplarının belli işyerlerinde toplanarak oralarda sanatlarını icra etmelerini yani bir araya gelmelerini tavsiye etmiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

16

Ahi teşkilatının kurucusu olan Ahî Evran'a göre ahinin eli, kapısı ve sofrası açık; gözü, dili ve beli bağlı olmalıdır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

17

Ahiliğin öğretilerinde hırsızlık, dedikodu, iftira, cimrilik, yalancılık, sözünü tutmamak, haset etmek, büyüklenmek, münafıklık, katı gönüllü olmak, ayıp ve kusur araştırmak gibi kötü davranışlar engellenmeye çalışılır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

18

Ahi eğitiminden geçen kişinin, sözü edilen kötü huylardan arınıp iyi huylar kazanması amaçlanır.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kismen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

Hatırlıyor muyum?

19

Osmanlı toplumunda yönetenler sınıfı kendi arasında seyfiye, kalemiye ve ilmiye olmak üzere üç sınıfa ayrılırdı.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

20

Kalemiye sınıfının, merkez teşkilatında Osmanlı bürokratik geleneklerinin oluşmasında, resmî yazışma usullerinin ortaya çıkmasında önemli rolü olmuştur.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

21

İlmiye sınıfı devletin yargı, yönetim ve şehir hizmetleri de dâhil olmak üzere birçok alanında hizmet vermiştir.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

22

Seyfiye sınıfını Enderun veya diğer eğitim kurumlarında yetişen ve ümera da denilen kişiler oluşturmuştur.

Hatırlıyorum
2 Puan

Kısmen Hatırlıyorum
1 Puan

Hatırlamıyorum
0 Puan

DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

PUAN

00-29

KONUYU TEKRAR ETMELİSİNİZ

PUAN

30-35

ÇALIŞMALISINIZ

PUAN

36-44

ÇOK İYİ

TOPLAM PUANINIZ

1- 22
arası
maddeler
için karekodu
okutun

Eşleştirme - 1

Aşağıda verilen I.sütundaki bilgilerle II.sütundaki bilgileri eşleştiriniz.

1 Yunus Emre

Menahic'i-Seyfî

A

2 Mevlânâ Celâleddin-î Rumî

Risâletü'n-nushiyye

B

3 Ahmet Yesevî

Mesnevî

C

4 Hacı Bektâş-ı Veli

Dîvân-ı Hikmet

Ç

5 Ahi Evran

Makâlât

D

Aşağıda verilen I.sütundaki bilgilerle II.sütundaki bilgileri eşleştiriniz.

1 Nişancı

İLMİYE

A

2 Kazasker

SEYFİYE

B

3 Esnaf

KALEMİYE

C

4 Tımarlı sipahiler

REAYA

Ç

Aşağıda karışık olarak verilen kavramları metinde doğru boşluklara yerleştiriniz.

Osman Gazi	İlmiye	Kur'an	Kalemiye	Tasavvuf
Hacı Bayrâm-ı Velî	merhamet	Mevlânâ Celâleddîn-î Rumî	Ahî Evran	mutasavvıf
yönetenler sınıfı	şefkate	sünnet	Ahmet Yesevî	Reaya
Seyfiye	Hacı Bektâş-ı Velî	Yunus Emre	Müslüman	bağnaz
	Reaya	Orhan Gazi	Ebu's-Suud Efendi	

1.; genel anlamda kalbin kötülüklerden arındırılıp yaratılanlara karşı güzel davranılması, insanın dünyalık menfaatlerden ve nefsinden uzaklaşarak Allah'ın varlığı ile yetinmesidir.
2.; öğretilerinde insanlara iyiliği, alçak gönüllüğü, cömertliği, merhametli ve doğru olmayı öğütlemiştir.
3. Tasavvuf inançlarını benimseyerek kendini Allah'a adanmış kimseye denir.
4.'nin tarif ettiği insan Hz. Peygamber'in şahsında temsil edilen insan-ı kâmilidir.
5. Mevlânâ öğretilerinde, dinî-tasavvufî düşüncesinin kaynağının ve..... olduğunu vurgulamıştır.
6. Yunus Emre, öğretilerinde bütün insanlığı ilahi aşka, kardeşliğe, ve..... davet etmiştir.
7. Eserlerinde de vahdetin yani birliğin önemini vurgulayan, insanları sürekli toplumsal ahlakın esasları olan birliğe çağırmıştır.
8. Mevlânâ. "Biz pergel gibiyiz. Bir ayağımız din üzerinde sağlamca durur, öteki ayağımız yetmiş iki milleti dolaşır." diyerek de bir olarak tüm insanlığı kucaklayabildiğini belirtmiştir.
9. Yunus Emre, insan sevgisi ile ilgili görüşlerini ortaya koyarken..... tutumlara da karşı çıkmıştır.
10. Haksızlık ve zulüm yapanları ikaz eden, toplumsal dayanışmayı ve yardımlaşmayı kurmaya çalışmıştır.
11.'ye göre insan ancak kendini tanıyarak ve bu düzenin asıl sahibinin emrine kendini adayarak gerçek varlığının şuuruna erer.
12.'a göre ahinin eli, kapısı ve sofrası açık; gözü, dili ve beli bağlı olmalıdır.
13. Osmanlı toplumunda kendi arasında seyfiye, kalemiye ve ilmiye olmak üzere üç sınıfa ayrılırdı.
14. Osmanlı Devleti'nde bilinen ilk medrese tarafından İznik'te yaptırılmıştır.
15. sınıfı, medreselerden yetişen ve ulema da denilen kişilerden oluşmuştur.
16. sınıfını Enderun veya diğer eğitim kurumlarında yetişen ve ümera da denilen kişiler oluşturmuştur.
17. sınıfının, merkez teşkilatında Osmanlı bürokratik geleneklerinin oluşmasında, önemli rolü olmuştur.
18. ;Osmanlı Devleti'nde idareye katılmayan muhtelif din ve soylara mensup zümrelerden oluşan yönetilenler sınıfıdır.

Aşağıda yer alan çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

Bir askerî okul statüsündeki "Acemi Ocağı" ilk kez hangi Osmanlı Padişahı zamanında kurulmuştur?

- A) Osman Bey
- B) Orhan Bey
- C) I. Murad
- D) I. Mehmet
- E) II. Murad

Osmanlı Devleti Yeniçeri Ocağını kurduğunda başlangıçta ocağın asker ihtiyacını karşılamak amacıyla hangi sistemi uygulamıştır?

- A) Pencik
- B) Devşirme
- C) Gulâm
- D) Tımar
- E) Redif

İmparatorluk sınırları içerisindeki bütün Hristiyan halkın tabi tutulduğu devşirme sistemi hangi Osmanlı padişahı tarafından yasallaştırılmıştır?

- A) Osman Bey
- B) Orhan Bey
- C) I. Murad
- D) I. Mehmet
- E) II. Murad

4. Kapıkulu Ocaklarına ait aşağıdaki tablo ile ilgili sınıftaki öğrencilerden;

Ocağın adı	Mevcudu (kişi)	Günlük ulûfe (akçe)
ACEMİLER	7745	1-2
YENİÇERİLER	12000	2-5
CEBECİLER	500-800	8
TOPÇULAR	1000-1200	6-8

Murat: Kapıkulu Ocaklarında Acemiler en fazla sayıda sahip sınıftır.

Mine: Askeri ocaklara düzenli maaş ödemesi yapılmıştır.

Serap: Ekonomik yükü en az olan sınıf Acemilerdir.

Caner: Askeri ocaklar arasında farklı maaş uygulaması vardır.

Aslı: Cebeciler ekonomik yükü en yüksek sınıftır.

diye yorumlar yapmıştır.

Buna göre öğrencilerden hangisinin yorumu doğru değildir?

- A) Murat
- B) Mine
- C) Serap
- D) Caner
- E) Aslı

5.

Osmanlı Devleti, ülke sınırlarının hızla genişlemesi üzerine daimî bir orduya ihtiyaç duydu. Osmanlı ordusundaki yaya ve müsellemler daimî birlikleri devamlı silâh altında bulunmadığından fetihler için yetersiz kaldı. Edirne'nin fethinden sonra Rumeli'deki diğer fetihlerle savaş esirlerinin sayısında büyük bir artış oldu. Bu esirlerden yararlanmak için Kazasker Çandarlı Kara Halil'in çalışmaları ile Pencik sistemi uygulanmaya başlandı.

Paragrafa göre;

- I. Fetih hareketleri askeri yapılanmayı etkilemiştir.
- II. yaya ve müsellemler daimî birliklerdir.
- III. Osmanlı ordusunda esirlerden yararlanılmıştır.
- IV. Pencik Sistemi'nde ordu yaya ve müsellemler birlikleri ile esirlerden oluşmuştur.

yargılarından hangilerine ulaşamaz?

- A) I ve II B) I ve III C) I ve IV
D) II ve IV E) I, II, III ve IV

6.

Pencik usulüne göre savaş esirlerinin beşte biri asker olmak üzere devlet tarafından alınır. Bu oran, İslam hukukuna göre ganimetin beşte birinin Beytü'l-mal'a ait olması esasından ortaya çıkmıştır. Pencik sisteminin benzeri Osmanlı Devleti'nden önce Emeviler, Abbasiler ve Selçuklular gibi devletlerde gulâm sistemi olarak uygulanırdı. Osmanlılar, kendinden önceki İslam devletlerinde görülen gulâm sistemini geliştirerek daha üst bir seviyeye taşımıştır.

Buna göre Pencik Sistemi ile ilgili;

- I. Pencik sistemi askeri ihtiyaçlardan doğmuştur.
- II. Sistemin dayanağı olarak İslâm hukuku gösterilmiştir.
- III. İlk defa Osmanlılar tarafından uygulanmıştır.
- IV. Pencik usulüne dâhil olan savaş esirleri ganimet olarak kabul edilmiştir.

yargılarından hangisine ulaşamaz?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I, II ve IV E) III ve IV

7.

- I. Acemi Ocağı
- II. Yeniçeriler
- III. Cebeciler
- IV. Topçular
- V. Sipahiler

Yukarıda verilenlerden hangisi Kapıkulu Piyadeleri arasında yer almaz?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

8.

Kapıkulu ordusunun içerisinde farklı askerî sınıflar da vardı.

- I. Lağımcılar
- II. Bostancılar
- III. Silahtar
- IV. Sağ ve sol ulufeciler
- V. Sağ ve sol garipler

verilenlerden hangileri Kapıkulu Süvarileri arasında yer almaz?

- A) I ve II B) I ve III C) II ve IV
D) I, II ve V E) III, IV ve V

9.

Osmanlı Devleti, kuruluşundan itibaren merkezî yapıyı güçlendirmeye çalışmıştır. Ancak bu dönemde merkezî otoriteyi sarsan bazı gelişmeler yaşanmıştır. Osman ve Orhan Bey zamanlarında Balkanlarda fethedilen topraklardan bir kısmı gazilere verilmiştir. Zamanla bu gaziler; buldukları bölgelerde güçlenerek toprak sahibi, önemli bir askerî güç hâline gelmiştir. Benzer şekilde Vezir Çandarlı Halil Paşa'nın, makamını kendinden sonra oğluna ve ailesine geçirmeyi padişaha kabul ettirmesi de merkezî otoriteyi sarsan diğer bir gelişme olmuştur. Şehzadeler arasındaki taht kavgaları nedeniyle yaşanan mücadelelerde devletin bütünlüğünü ve otoritesini tehdit etmiştir. Buna karşın Osmanlı Devleti'nin merkezî otoriteyi kurması ve sürdürmesinde devşirme sistemi önemli bir unsur olmuştur. Osmanlılarda, ordu da ve devlet görevlerinde devşirmelerin kullanılması ile herhangi bir kişi veya grubun imtiyaz kazanması ve güçlü bir sınıf hâline gelmesi engellenmiştir.

Paragrafa göre;

- I. Osmanlı Devleti merkezî otoriteyi güçlendirmeye çalışmıştır.
- II. Eski Türk devlet geleneğine yönelik uygulamaları kullanmıştır.
- III. Türkmen aileleri zamanla Osmanlı hanedanı için tehdit oluşturmuştur.
- IV. Devşirme sistemi uygulaması ile Türkmen-Devşirme rekabeti yaşanmıştır.

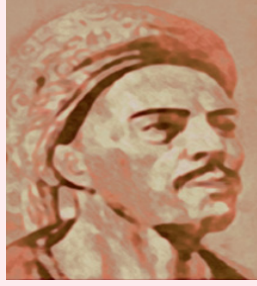
yargılarından hangilerine ulaşamaz?

- A) Yalnız I B) Yalnız IV C) I ve III
D) II ve IV E) I, II ve III

10.

Mevlânâ Celâleddîn-î Rumî

Yunus Emre

Hacı Bektâş-ı Velî

12 ve 13. yüzyıllar Anadolu'da Türkleşme ve İslamlaşmanın gerçekleştiği dönemlerdir. Anadolu'nun Türk ve İslam yurdu haline gelmesinde pek çok etken vardır. Bunlardan biri de tasavvuf düşüncesi ve tasavvufi zümrelerdir. Özellikle Köseadağ Savaşı sonrasında yaşanan kargaşa ve Moğol baskısı halkı zora sokmuştur. Bu dönemde Türkmenler, Anadolu'da dikkat çekmeye başlamış, Moğol zulmüne karşı ilk tepkiler, şeyh ve derişler tarafından gösterilmiştir. Aynı zamanda Hoca Ahmed Yesevi'nin öğrencileri, Mevlana Celâleddîn-i Rumî, Hacı Bektâş-ı Velî ve Yunus Emre gibi sufiler Anadolu insanının koruyucusu ve sıkıntılı anlarında sığındığı liman haline gelmiştir.

Sufiler ve âlimlerin;

I. halka manevî destek oldukları

II. sanat dallarının gelişmesinde etkili oldukları

III. sosyal barışın sağlanmasına katkı sağladıkları

IV. Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasına katkı sağladıkları

gibi yargılardan hangilerinde etkilerinin olduğu söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) II ve IV
D) III ve IV E) I, III ve IV

11. Eskişehir Sivrihisar'da esnaf Demirci Mehmet Usta, kadı efendinin verdiği hüküm ile mağdur olduğunu düşünerek hakkını Divanühümayun'da arayacağını ifade etmiştir.

Demirci Mehmet Usta, Divanühümayun' un aşağıdaki temsilcilerinden hangisine şikâyetinde bulunmalıdır?

- A) Defterdar
B) Kazasker
C) Veziriazam
D) Nişancı
E) Şeyhülislam

12. I. Tekke ve zaviyeler

II. Medreseler

III. Camiler

Yukarıdakilerden hangileri Osmanlı Devleti'nde dinî eğitimin verildiği yerlerdir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) II ve III E) I, II ve III

Aşağıda verilen metni göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.

GULÂM SİSTEMİ

Eski İslam devletlerinde orduda, idarede ve sarayda çalıştırılan köle ve esirlere "gulâm" adı verilmiştir. Savaşta ele geçirilen esirler veya satın alınan köleler, askerî hizmetlerde kullanılmıştır. Gulâm sistemi, Emeviler ve Abbasiler Dönemi'nde uygulanmıştır. Abbasiler Dönemi'nde önce İran ve Türk kökenli askerlerin halifenin muhafız birliklerine ve saraya alınmasıyla ortaya çıkmıştır. Abbasi halifeleri zamanla gulâmların üzerindeki otoritelerini kaybetmiştir. Bu durumdan, merkezî idareye boyun eğmeyen mahallî emirler yararlanmışlardır.

Büyük Selçuklular ise devleti korumak ve genişletmek için ordunun bir bölümü sultan ve sarayı korumakla görevli Gulâman-ı Saray'dan oluşturmuştur. Bunlar, çeşitli milletlerden küçük yaşlarda devlet hesabına satın alınmış ve özel olarak yetiştirilmiştir.

Türkiye Selçuklu Devleti'nde de ordu, idare ve saray hizmetlerinde gulâm istihdam edilmiştir. Gulâmlar; ordu dışında temizlik hizmetleri, hazine, divan, adliye, tercüme odaları, tuğrahane ve haremde de görevlendirilmiştir.

İslam ve Türk İslam devletleri müesseselerinin teşkilatlanması ile eski Türk devlet geleneğinin bazı esaslarını birleştiren Osmanlı padişahları da, özellikle de Fatih Sultan Mehmet, gulâm sistemini geliştirerek devletin merkezî, askerî ve taşra teşkilatlarında geniş ölçüde uygulamışlardır.

1. Gulâm ne demektir?

2. Gulâm sistemi hangi devletler tarafından kullanılmıştır? Yazınız.

3. Gulâmlar, Türkiye Selçuklu Devleti'nde hangi hizmetlerde kullanılmıştır? Yazınız.

4. Osmanlı Devleti kendisinden önce kurulan İslam ve Türk- İslam devletlerinden etkilenmiş midir? Örnek vererek açıklayınız.

Aşağıda verilen metni göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.

ANADOLU'NUN FETHİ VE TÜRKLEŞMESİ

Anadolu'nun mânevî fâthileri durumunda olan din ulularının ve önderlerinin kurdukları dergâhlar, tekkeler ve zaviyeler büyük merkezlerde ve bilhassa Bizans uç bölgelerine yayıldılar. Bu manevi önderler, pirlar, erenler, alpenler, dervişler, Ahiler, esas itibariyle Türkistan'da Yesi şehrinde yaşamış olan evliyadan Ahmet Yesevî Hazretleri'nin muhitinde yetişen alp kişilerdi. Bilindiği üzere "Alp Kişiler" temiz ahlâklı, her nevi faziletleri kendisinde birleştiren kahraman ve er kişilerdi. Bu alp kişileri, Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra ermişler arasında görmekteyiz. Harp anında İslam'ın cihat anlayışına uygun şekilde orduya katılan bu kahraman kişiler sulh anında temiz ve faziletli karakterleriyle Türk cemiyetinin manevi banileri olmaktadır. Bu zatların kurdukları, esnaf ve sanatkârları bir araya toplayan Ahilik Teşkilatı, Anadolu Türkiye'sine sanat, ticaret ve esnafılıkta faziletli, ahlâklı ve karakterli bir yapıyı getirecektir. Dericilik, demircilik, bakırcılık, kuyumculuk sanatları gelişirken bunlardan mamul eşyaların, aletlerin yapımı üstün seviyeye erişmiş, pamuk ziraatı ile elde edilen pamuktan hayvancılıktan elde edilen yün ve ipek böcekçiliğinden elde edilen ipek ile her nevi ipekli, yünlü ve pamuklu kumaşların sanayii ilerlemiş, halıcılık, kilimcilik ve keçecilik bütün Anadolu sathında yayılmıştı. Anadolu'nun bu canlanması ile ince sanatlar gelişmiş taş, tuğla, çini ve ağaç işlemeciliği Şahikalara yükselerek bunlar üzerinde yazı, süs ve desen verme, oymacılık, kakmacılık üstün bir seviyede inceliğe ve zarafete erişmişti. Bu meyanda Anadolu Türkiye'si, kâğıtçılık, ciltçilik, yazı, tezhip ve bu sahalarla alâkalı birçok süsleme sanatlarını vermeye başlayacaktır.

1. Anadolu'nun manevi fâtipleri durumunda olan din ulularının ve önderlerinin kurdukları dergâhlar, tekkeler ve zaviyeler niçin büyük merkezlerde ve bilhassa Bizans uç bölgelerine yayılmışlardır?

2. "Alp Kişi" kimlere denilmektedir? Vasıfları nelerdir Yazınız.

3. Ahilik Teşkilatı, Anadolu Türkiye'sine hangi katkıları sağlamıştır? Yazınız.

Aşağıda verilen metinleri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.

SÛFİLER VE ÂLİMLER

Görsel 1

Gel, gel, ne olursan ol yine gel,
İster kâfir, ister mecusî,
İster puta tapan ol yine gel,
Bizim dergâhımız, ümitsizlik dergâhı değildir,
Yüz kere tövbeni bozmuş olsan da yine gel...

Ya olduğun gibi görün, ya görüdüğün gibi ol...
Ben yaşadıkça Kur'an'ın hizmetkârıyım
Ben Hz. Muhammed'in ayağının tozuyum
Biri benden bundan başkasını naklederse
Ondan da bizarım, o sözden de bizarım, şikâyetçiyim...

Mevlânâ Celâleddîn Rûmî

(Metinler düzenlenerek alınmıştır.)

Bir olalım, iri olalım, diri olalım.
Oturduğun yeri pak et, kazandığın lokmayı hak et.
İncinsen de incitme.
Her ne ararsan kendinde ara.
Eline, diline, beline sahip ol.
Ayağa kalkarsan hizmet amacıyla kalk,
Eğer konuşacaksan hikmet ile konuş, oturacağın zaman saygı ile otur.

Hacı Bektâş-ı Veli

(Metinler düzenlenerek alınmıştır.)

Görsel 2

Görsel 3

Gelin tanış olalım,
İşin kolayını tutalım.
Sevelim, sevilelim,
Dünya kimseye kalmaz.

Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan
Şer'in evliyasıysa hakikatte asidir.

Ben gelmedim dava için,
Benim işim sevi için.
Dostun evi gönüllerdir,
Gönüller yapmağa geldim.

Yunus Emre

(Metinler düzenlenerek alınmıştır.)

Nerde görsen gönlü kırık, merhem ol sen,
Öyle mazlum yolda kalsa, yoldaşı ol sen,
Mahşer günü dergâhına yakın ol sen,
Ben, benlik güden kişilerden kaçtım işte.

Yünus gibi deniz içinde balık olsam,
Yüsuf gibi kuyu içinde gece-gündüz olsam,
Yâkûb gibi Yüsuf için ağlayıp inlesem,
Bu iş ile yâ Rab, seni bulur muyum?

Hoca Ahmet Yesevi

(Metinler düzenlenerek alınmıştır.)

Görsel 4

1. İslam dininin Anadolu coğrafyasında yayılmasında sizce âlimlerin ve s filerin nasıl bir rolü olmuştur?

2. Anadolu'nun İslamlaşmasında etkileri olan düşünürlerin aynı zamanda toplumsal yaşamın kurallarını belirlemek konusunda etkileri olduğunu düşünüyor musunuz? Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.

3. Okuduğunuz metinlerde konu edilen ve tüm insanlığın sahip olması gerektiğine inandığınız ortak değerler nelerdir? Türk mutasavvıflarının bu değerleri eserlerinde konu etmelerinin nedenleri sizce ne olabilir?

4. Eserlerinden örnekler okuduğunuz Türk mutasavvıflarını "çağını aşan şahsiyetler" olarak tanımlar mıydınız? Görüşlerinizi gerekçeleriyle yazınız.

5. Anadolu'nun İslamlaşma sürecinde yaşayan bir düşünür olsaydınız İslamiyet'i tanıtmak ve yaymak için eserlerinizde hangi değerleri konu edinirdiniz? Gerekçeleriyle yazınız.

Aşağıda verilen metinleri göz önünde bulundurarak soruları cevaplayınız.

AHİLİK VE İSLAMİYET

“*Hak ile sabır dileyip
Bize gelen bizdendir
Akıl - ahlâk ile çalışıp
Bizi geçen bizdendir
Ahi Evran-ı Veli*”

AHİ EVRAN KİMDİR?

Ahi Evran, hem medrese eğitimi görmüş iyi bir âlim, hem de kendisini çok yönlü yetiştirmiş iyi bir teşkilatçıdır. O da şeyhi Ahmed Yesevî gibi tasavvuf anlayışını ön plana çıkararak halkın içinde yaşamış, toplumun o gün için karşı karşıya kaldığı sorunlara çözüm bulmak için çaba harcamış ve ihtiyaç duyulan alanlarda, bizzat topluma öncülük ederek bu görevini yerine getirmeye çalışmıştır.

Ahi Evran, Menahic'i-Seyfî adlı eseri ile Anadolu'da aynı zamanda ilmihal yazma geleneğinin başlatıcısı olarak da kabul edilir. Ahi Evran'ın ilmihal yazmadaki gayesi hem Müslümanlara temel dinî bilgileri öğretmek hem de diğer din mensuplarına İslam hakkında özlü biçimde dinî malumat vermek olarak da kabul edilebilir. Neticede onun bu çabası bile Anadolu'nun İslamlaşmasında hem ilmiyle hem de eserleriyle önemli katkılar sağladığını ortaya koyması açısından önemlidir.

AHİLİK NEDİR?

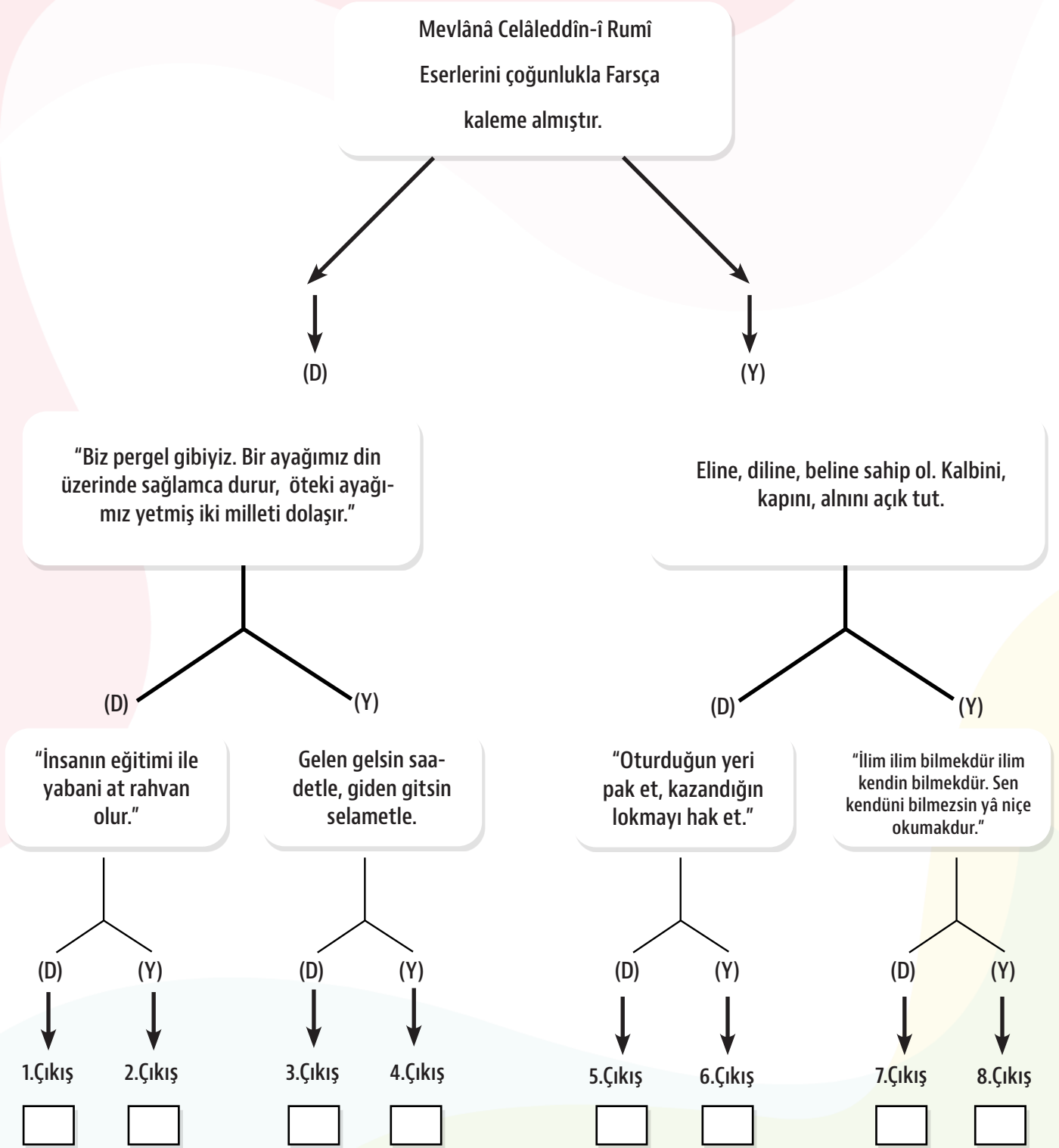
Hem sosyal hem de kültürel yapılara ait bir terim olarak Ahilik birbirini seven, birbirine saygı duyan, yardım eden, fakiri gözeten, yoksulu barındıran, çalışmayı bir ibadet sayan, din ve ahlak kurallarına sıkı sıkıya bağlı esnaf ve sanatkârların bir araya gelerek kurduğu iş teşkilatı anlamına da gelir. Ahilik, genelde bir meslek kuruluşu olarak anılsa da aslında temelinde güçlü bir ahlak anlayışı vardır. Çünkü Ahilik biraz da Fütüvvet teşkilatının Anadolu'daki yansıması olarak da kabul edilir. Bu yüzden Ahiler, Fütüvvet teşkilatının öğretilerden kaynaklı inanç, ibadet ve ahlak ile ilgili kurallarını meslek yaşamı alanında da uygulamışlardır. Dolayısıyla Ahilere göre meslekte esas olan doğruluktur. Zira doğruluk prensibine riayet edilerek yapılmayan işlerde hayır ve bereket olmaz. Bu anlayışın bir sonucu olarak Anadolu'daki İslamlaşma sürecinin belki de en zor döneminde ortaya çıkan Ahilik, coğrafyanın o günkü şartlarını da göz önünde bulundurarak evvela İslam'daki fütüvvet anlayışını, Müslüman Türk halkının sahip olduğu ahlak- sal ve töresel değerler ile bütünleştirmiştir.

KONAR-GÖÇER TOPLUMLAR İLE YERLEŞİK TOPLUMLAR ARASINDAKİ FARKLAR

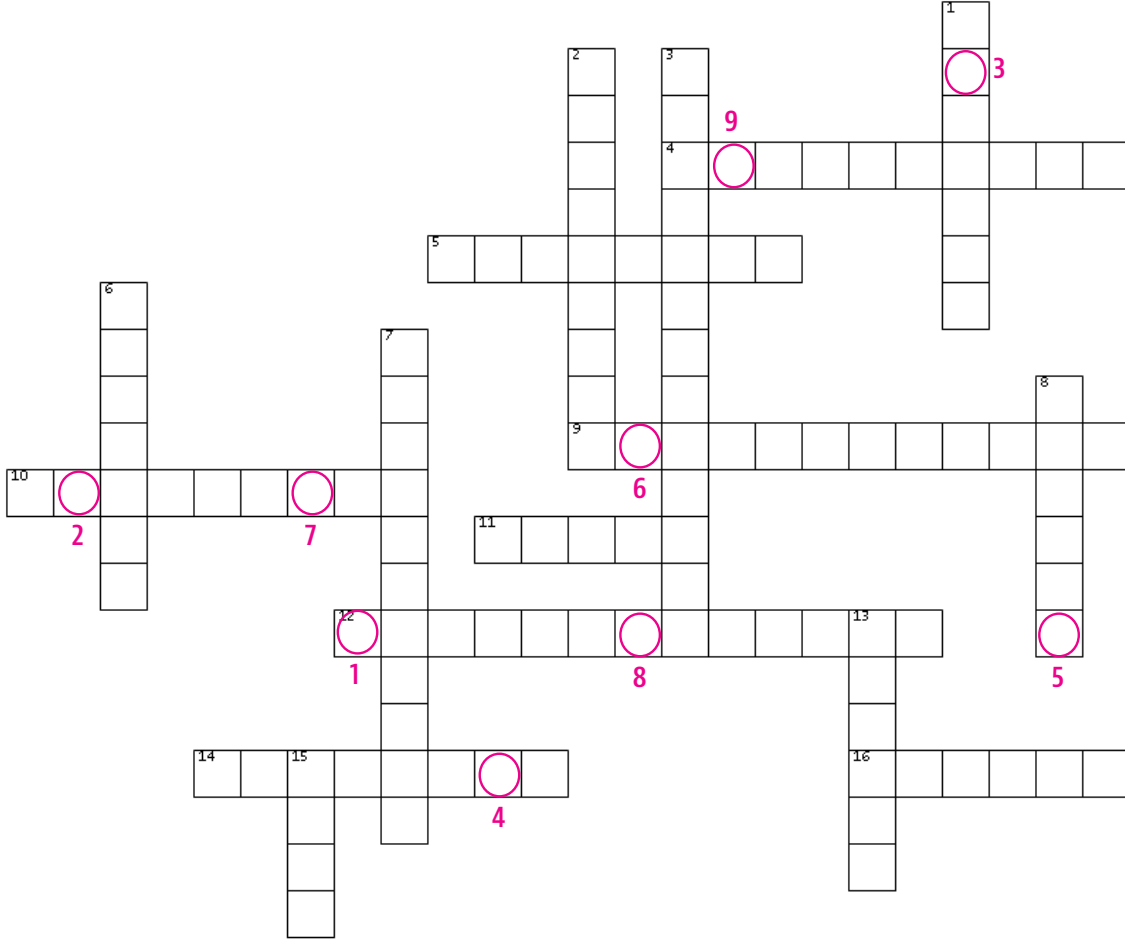
TANILAYICI DALLANMIŞ AĞAÇ

Aşağıda birbirleri ile bağlantılı Doğru/Yanlış ifadeler içeren Tanılayıcı Dallanmış Ağaç tekniğinde bir bilgi verilmiştir. İlk cümleden başlayarak her doğru (D) ya da yanlış (Y) cevabınıza göre çıkışlardan sadece birini işaretleyiniz.

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

SOLDAN SAĞA

4. Mevlâna Celâlettin Rumi'nin görüşlerine dayanan ve oğlu tarafından kurulan tarikat
5. Medresede ders veren kişi
9. Tanzimat'tan önce Osmanlı Devleti'nin Dışişleri Bakanı.
10. "Gel gör beni aşk neyledi" şiirinin yazarı mutasavvıfımız.
11. Osmanlı Devletinde yönetilenler
12. Osmanlı Devleti'nde başkentnin güvenliğinden sorumlu görevli
14. Allah'ın varlığını ve evrenin oluşumunu varlık birliği anlayışıyla açıklayan dinî ve felsefi akım
16. Anadolu'da mesleki eğitimin gelişmesine öncülük eden teşkilat.

YUKARIDAN AŞAĞIYA

1. Bağlanma, dahil olma.
2. Devletin gelir ve giderleriyle ilgilenen görevli
3. Osmanlı Devleti'nde ordunun temelini oluşturan atlı asker
6. Fethedilen toprakları tahrir (tapu) defterine kaydeden görevli.
7. Divân-ı Hikmet adlı eserin yazarı olan mutasavvıf
8. Genellikle Divan Şiiri ve Türk halk şiiri ozanlarının yapıtlarında kullandıkları ve ünlendikleri takma ad
13. Kapıkulu süvarileri arasından seçilerek savaş zamanı güvenlik, barış zamanı da vergi toplamakla görevlendirilen kimse
15. Mutasavvıf

YARADILANI SEVERİZ, YARADANDAN ÖTÜRÜ

ANAHTAR KELİME

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Aşağıdaki bulmacayı çözerek anahtar kelimeyi bulunuz.

1. KALEM EHLİ

ANİNİCŞ

10 3

2. HACI BEKTÂŞ-I
VELÎ

KLÂMTÂA

14 13

3. MEVLÂNÂ
CELÂLEDDÎN-Î RUMÎ

ESÎVEMN

15 6 2

4. MUTASAVVIF

FSİÛ

1

5. SEYFİYE

LÇLIHKİEI

7 12

6. MEDRESE

KLOU

7. MEVLEVİLİK

OAYNK

5

8. YÖNETİLENLER

RAYAE

9

9. RESMÎ YAZIŞMA
USULLERİ

OKPROLTO

10. SALTANAT
BERATI

ŞNİAN

11 4 8

ANAHTAR KELİME

								D	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	

10	11	12	13	14	15	16

Hacı Bektaş Velî

CEVAP ANAHTARI

EŞLEŞTİRME - 1

1. B
2. C
3. Ç
4. D
5. A

EŞLEŞTİRME - 2

1. C
2. A
3. Ç
4. B

BOŞLUK DOLDURMA

1. Tasavvuf	10. Hacı Bektâş-ı Velî
2. Mevlânâ Celâleddîn-î Rumî	11. Hacı Bayrâm-ı Velî
3. mutasavvıf	12. Ahî Evran
4. Yunus Emre	13. yönetenler sınıfı
5. Kur'an/sünnet	14. Orhan Gazi
6. merhamet/şefkate	15. İlmiye
7. Ahmet Yesevî	16. Seyfiye
8. Müslüman	17. Kalemîye
9. bağnaz	18. Reaya

ÇOKTAN SEÇMELİ

1. C
2. A
3. E
4. A
5. D
6. C
7. E
8. A
9. B
10. B
11. B
12. E

AÇIK UÇLU SORULAR - 1

1. Eski İslam devletlerinde orduda, idarede ve sarayda çalıştırılan köle ve esirlere "gulâm" adı verilmiştir.
2. Gulâm sistemi, Emeviler ve Abbasiler Dönemi'nde, Büyük Selçuklular, Türkiye Selçuklu Devleti ve Osmanlı Devleti'nde kullanılmıştır.
3. Türkiye Selçuklu Devleti'nde de ordu, idare ve saray hizmetlerinde gulam istihdam edilmiştir. Gulâmlar; ordu dışında temizlik hizmetleri, hazine, divan, adliye, tercüme odaları, tuğrahan ve haremde de görevlendirilmiştir.
4. Osmanlı Devleti kendisinden önce kurulan İslam ve Türk- İslam devletlerinden etkilenmiştir. Bu devletlerin müesseselerinin teşkilatlanması ile eski Türk devlet geleneğinin bazı esaslarını birleştiren Osmanlı padişahları, özellikle de Fatih Sultan Mehmet, gulâm sistemini geliştirerek devletin merkezi, askerî ve taşra teşkilatlarında geniş ölçüde uygulamıştır.

AÇIK UÇLU SORULAR - 2

1. Dergâhlar, tekkeler ve zaviyelerin bilhassa Bizans uç bölgelerinde kurulmaları harp anında Alp Kışilerin İslâm'ın cihat anlayışına uygun şekilde orduya katılıp fetihlere katkı sağlamaları ve Bizans'a karşı mücadeleyi kolaylaştırmaları nedeniyle gerçekleştirilmiştir. Ayrıca barış zamanlarında sınırlarda Türk toplumunun manevi özelliklerini yaşantıları ile yaygınlaştıran Alp Kışiler bölge insanına örnek olmuş ve onları yeni bir kültürle tanıştırmış, kaynaşmayı sağlamışlardır.
2. Anadolu'nun manevi fâtipleri durumunda olan din uluları ve önderler, pirlar, erenler, alperenler, dervişler, ahiler, esas itibarıyla Türkistan'da Yesi şehrinde yaşamış olan evliyadan Ahmed Yesevî Hazretleri'nin muhitinde yetişen kişilerdir. Alp ifadesi bu kişiler için yüce anlamında kullanılmıştır. Alp kişiler temiz ahlâklı, her nevi faziletleri kendisinde birleştiren kahraman ve er kişilerdir. Bu alp kişileri, Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra ermişler arasında görmekteyiz.
3. Ahilik Teşkilatı, Anadolu Türkiye'sine sanat, ticaret ve esnafılıkta faziletli, ahlâklı ve karakterli bir yapı kazandırmıştır. Bu zatlar Ahilik Teşkilatı adı ile bir araya gelmişlerdir. Dericilik, demircilik, bakırcılık, kuyumculuk vb. sanatlar bu dönemde gelişmiş ve ürettikleri eşyaların, aletlerin yapımı üstün seviyeye erişmiştir. Ayrıca bunlardan mamul eşyaların, aletlerin yapımı üstün seviyeye erişmiş, pamuk ziraatı ile elde edilen pamuktan hayvancılıktan elde edilen yün ve ipek böcekçiliğinden elde edilen ipek ile her nevi ipekli, yünlü ve pamuklu kumaşların sanayii ilerlemiş, halıcılık, kilimcilik ve keçecilik bütün Anadolu sathında yayılmıştır.

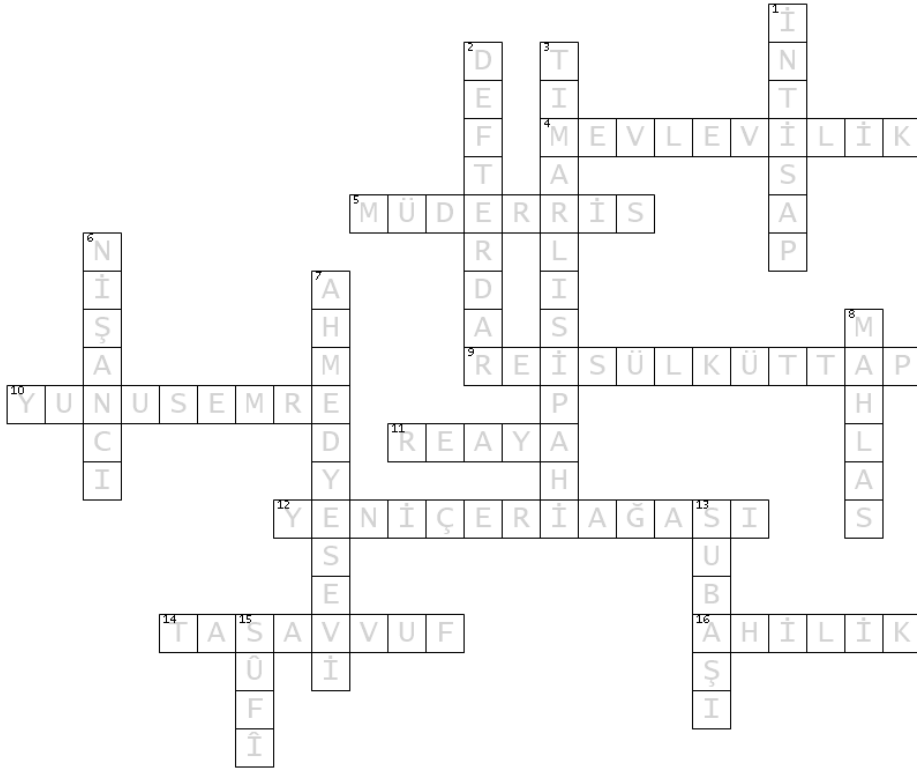
BECERİ TEMELLİ-1

1. Âlimler ve sûfîlerin sevgi, saygı, adalet, yardımseverlik, dürüstlük, toplumsal dayanışma, birlik ve beraberlik gibi değerleri yüceltmeleri sayesinde İslamiyet Anadolu'da hızla yayılmıştır. Dönemin önde gelen âlim ve sûfîleri, dinî ve ilmi çalışmalar yaparak halkın İslamiyet'i yakından tanınmasını ve benimsemesini sağlamışlardır. Bu düşünürlerin toplumun her kesiminden insanları kucaklayan fikirleri, Anadolu'daki Türk-İslam birliğinin zeminini oluşturmuştur.
2. Evet, eserlerinden örnekler verilen Mevlana, Yunus Emre, Hacı Bektaş-ı Veli gibi toplumun değer verdiği şahsiyetlerin toplum yaşamının kurallarının belirlenmesinde etkileri olduğunu düşünüyorum. Bu düşünürler İslam dininin öğretileri doğrultusunda barış, sevgi, saygı, adalet, yardımlaşma gibi değerleri Anadolu halklarına öğretmişler; halkın güven ve huzur içinde birlikte yaşamalarını sağlayacak öğütler vermişlerdir.
3. Adalet, doğruluk, eşitlik, kardeşlik, yardımseverlik, iyilik, birlik beraberlik. Hem İslam dinini tanıtmak ve yaymak hem de Anadolu'nun o dönemlerde içinde bulunduğu siyasi ve toplumsal karmaşa nedeniyle insanlara doğru yolu göstermek için bu değerleri eserlerinde konu etmiş olabileceklerini düşünüyorum.
4. Evet, Mevlânâ Celâleddîn Rûmî, Hacı Bektâş-ı Veli, Yunus Emre, Hacı Bayrâm-ı Veli, Hoca Ahmet Yesevî'yi "çağını aşan şahsiyetler" olarak tanımlardım. Onların eserlerinde ele aldıkları konular ve üzerinde durdukları dinî ve insani değerler günümüzde de geçerliliğini sürdürmektedir. Bu şahsiyetlerin vefatlarının ardından yüzyıllar geçmesine rağmen fikirleri hâlâ etkisini devam ettirmektedir.
5. Hem dönemin toplumsal, siyasi ve ekonomik şartlarını dikkate alarak hem de farklı milletlerden ve inançlardan insanların bir arada yaşadığını göz önünde bulundurarak adalet, dürüstlük, saygı, dostluk gibi değerleri eserlerimde konu edinirdim.

BECERİ TEMELLİ-2

1. Ahilik teşkilatında doğruluk, cömertlik, saygı, yardımseverlik, kardeşlik, hoşgörü ön plandadır. Ahiler dinî ve ahlaki kurallara sıkı sıkıya bağlı olmuşlardır. Birlik, beraberlik, dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamışlardır. Üyelerini sanat ve meslek alanlarında kendi öğretileri ve ilkelerine göre yetiştirmeye çalışmış; iş yerlerinde usta, kalfa ve çırak ilişkilerini düzenlemişlerdir.
2. Ahi Evran hem ilmiyle hem de eserleriyle Anadolu'nun İslamlaşmasına büyük katkılar sağlamıştır. Ahiler, Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar yayılarak Anadolu'daki halk arasında dayanışma ruhunu aşlamışlar, bu bölgelerin Türkleşmesini ve İslamlaşmasını sağlamışlardır.
3. Ahiliğin kardeşlik, barış, adalet, sevgi, saygı, güven, cömertlik ve yardımseverlik gibi temel ilkeleri günümüzde de önemini korumaya devam etmektedir. Esnaf ve sanatkârlar odaları, kalfalıktan ustalığa geçiş törenleri düzenlemekte; her yıl dürüst, çalışkan ve yardımsever esnaf onurlandırılmaktadır. Esnaf Kefalet Kooperatifleri gibi kuruluşların faaliyetlerinin kökeni Ahilik teşkilatına dayanmaktadır. Mesleki Eğitim Merkezleri, öğrencilerini ahilik kültüründen gelen usta-çırak ilişkisiyle yetiştirmektedir.
4. UNESCO 2020-2021 Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri kapsamında düzenlenen bir etkinliğin haberini yapsaydım kullanacağım başlık "Elin, kapın, sofran açık olsun" olurdu. Ahi Evran'ın bu sözü bence Ahilik öğretilerini ve ahlaki değerlerini anlatan ve tüm insanlığa hitap eden bir sözdür.

BULMACA

ANAHTAR KELİME: YUNUS EMRE

KELİME AVI

ANİNİÇŞ	N İ Ş A N C I
KLÂMTÂA	M A K Â L Â T
ESİVEMN	M E S N E V İ
FSİÜ	S Ü F İ
LÇLIHKİEI	K I L I Ç E H L İ
KLOU	O K U L
OAYNK	K O N Y A
RAYAE	R E A Y A
OKPROLTO	P R O T O K O L
ŞNİAN	N İ Ş A N

ANAHTAR KELİME: İNCİNSENDE İNCİTME

YAPILANDIRILMIŞ GRİD

CEVAP: 1.ÇIKIŞ

Etkileşimli Kitaplar

Beceri Temelli Kitaplar

Soru Bankası

Mobil Soru Bankası

Dinamik Uygulamalar

3B Modeller

YKS Kampı

TRT EBA TV Lise

OGM
MATERYAL

<http://ogmmateryal.eba.gov.tr>